

การศึกษาเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง: ความสามารถในการปรับตัวของชาวนาไทยสู่ภาวะ
ดุลยภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. วิเคราะห์บริบทชุมชนของชาวนาไทยในการดำรงอยู่และการ
ประกอบอาชีพ เกี่ยวกับการผลิต การบริโภค การจำหน่ายและการพึ่งพิงตลาด รายได้ การออม
การลงทุน การผลิตซ้ำ การระเหิน การรับและประยุกต์ภูมิปัญญา/เทคโนโลยี การรวมกลุ่ม ความ
เชื่อถือ/ไว้วางใจในผู้นำ 2. วิเคราะห์พฤติกรรมกลุ่มของชาวนาไทย และบทบาทของผู้นำกลุ่ม ซึ่งมี
ส่วนสำคัญในการชักนำและโน้มน้าวเพื่อนสมาชิกในการปรับพฤติกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจ
กล่าวคือ การพึ่งตนเอง การสร้างภูมิคุ้มกัน การประกอบอาชีพที่ไม่สุ่มเสี่ยงเกินไป รวมทั้งการนำ
ความรู้ภูมิปัญญามาปรับใช้ในวิถีการผลิต การสร้างปฏิสัมพันธ์และเครือข่ายกับหน่วยงาน
ภายนอก 3. การสังเคราะห์พฤติกรรมปรับตัวของกลุ่มชาวนาสู่ภาวะดุลยภาพและยั่งยืนตาม
แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ให้
ข้อมูลหลัก และกลุ่มชาวนา ทั้งในจังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดอุทัยธานี จำนวนทั้งสิ้น 133 คน
เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม และ
การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหา ค่าร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์
เนื้อหา โดยการตีความเพื่อสร้างข้อสรุป

ผลการศึกษาพบว่า การดำรงอยู่และการประกอบอาชีพของชาวนาที่ชุมชนบ้านไร่ บ้าน
หนองเต่า ชุมชนตลุกคู่ และบ้านชลประทาน มีลักษณะเฉพาะ (feature) ของตนเอง กล่าวคือ
ชาวนาที่ชุมชนบ้านไร่ มีวิถีการผลิตแบบตลาด ชาวนาที่บ้านหนองเต่า มีวิถีการผลิตแบบพอยังชีพ
ชาวนาที่ชุมชนตลุกคู่ มีวิถีการผลิตแบบตลาด และชาวนาที่บ้านชลประทาน มีวิถีการผลิตแบบ
พอเพียง และในการปรับพฤติกรรมของกลุ่มชาวนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เกิดขึ้นโดย

การชักนำของผู้นำในชุมชนที่เป็นผู้นำอย่างเป็นทางการ ได้ชักนำให้ชาวนาหันมาพึ่งตนเอง เพื่อลดการพึ่งพาดตลาดภายนอก โดยการรวมกลุ่มกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้ในการผลิต เพื่อลดต้นทุนในการผลิตและครัวเรือนลดรายจ่าย รวมทั้งป้องกันปัญหาสุขภาพในครัวเรือน ตลอดจนรักษาระบบนิเวศในชุมชน ส่วนความสามารถในการปรับตัวของชาวนาในเขตกิ่งเมือง (ชุมชนบ้านไร่) ทั้งในจังหวัดนครสวรรค์และ (ชุมชนตลุกคู) จังหวัดอุทัยธานี มีความสามารถในการปรับตัวภายในน้อย เนื่องจากการรวมกลุ่มเป็นไปอย่างหลวม ๆ เพียงเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ ความชำนาญ และประสบการณ์ รวมทั้งเพื่อปรึกษาปัญหาในการปลูกข้าวมากกว่าการรวมกลุ่มเพื่อขายข้าว ทำให้ชาวนาขาดอำนาจต่อรองและถูกพ่อค้าคนกลางหรือโรงสีกำหนดราคาโดยอ้างกลไกตลาด

ในขณะที่ชาวนาในเขตชนบท (บ้านหนองเต่า) ทั้งในจังหวัดนครสวรรค์ และ (บ้านชลประทาน) จังหวัดอุทัยธานีส่วนใหญ่มีความสามารถในการปรับตัวกิจกรรม (adaptive capacity) โดยเรียนรู้จากคนรุ่นเก่า จากประสบการณ์ตัวเอง และจากชุมชนที่ประสบความสำเร็จ กล่าวคือ มีการลดการใช้ ปุ๋ยเคมี สารเคมี ยาเคมี และมีรายได้จากการมีอาชีพเสริม เช่น ปลูกถั่ว งา ข้าวโพด อ้อย และมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์เป็นข้าวสารปลอดสารพิษจำหน่ายทั้งภายในและนอกชุมชน ทำให้ชาวนามีรายได้ตลอดปีโดยอาศัยผู้นำและการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง ทำให้มีเงินออมพอประมาณ และหนี้สินไม่มาก รวมทั้งเกือบจะไม่ได้รับความเดือดร้อนจากความผันผวนของราคาสินค้าการเกษตร เนื่องจากชาวนาไม่ต้องรีบร้อนในการขายข้าว รอเวลาให้ข้าวมีราคาแล้วจึงขาย และทำให้ชาวนาอยู่เย็นเป็นสุขจากการที่มีกิจกรรมต่าง ๆ จากการรวมกลุ่มกันภายในหมู่บ้านที่สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและสมาชิก และการลด หรือบางรายเลิกการใช้สารเคมี ทำให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี รวมทั้งสามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินได้ โดยการผลิตแบบไม่เสี่ยงและประมาท ลดการทำลายต่อสภาพสิ่งแวดล้อม

The objectives of this research were: 1. Community Context Analysis of Thai farmers on their daily-lives, occupations, productions, consumptions, distributions, incomes, dependent marketing, economization, investments, re-productions, debts, receiving and applying wisdom/technology, gathering in groups, faith/trust in their leader 2. Group Behavioral Analysis of Thai farmers and the role of the group's leader which considerably lead and incline the members in adapting their behaviors according to the way of sufficiency economy as to be self independent, to create their own protections, to select a non-risky occupation, to apply their own knowledge and local wisdom in production, including encouraging close relationship and network with other sectors outside the communities, and 3. Group Adaptation Behavioral Synthesis of Thai farmers into equilibrium according to the idea of sufficiency economy

The sample in this research comprised 133 people obtained by purposive sampling from main data providers and farmers in Nakhon Sawan and Uthai Thani provinces. Data collecting was done by way of indepth-interview, semi-structured interview, group discussion, and non-participant observation. Data analysis was done through using percentage and content analysis technique.

The results of this research found that the existence and occupation conducts of the farmers in the communities of Banrai, Bannongtou, Talukdu, and Banchonprathan

revealed unique features, that is, the production marketing type for Banrai and Talukdu farmers, the production-self survival type for Bannongtou farmers, and the production-self sufficient type for Banchonprathan farmers. Adaptation of their behavior to comply with sufficiency economy practice took place through the persuasion of official leaders to be self-dependent, reduce marketing dependency by working in groups producing organic fertilizers to decrease production cost, out down unnecessary expense, prevent family health problems as well as taking care of community ecological system. As far the urban areas in Nakhonsawan (Banrai) and Uthaithani (Talukdu) the farmers showed less capability in self-adjustment because their grouping was loosely done for just exchanging for knowledge, skills, experience, problems in growing rice instead of grouping for selling rice. This leads to the lack of bargaining power, and therefore, the prices will be determined by the middleman or the rice mills who claim marketing mechanism as their reference.

Whilst most of the farmers in rural communities of Nakhon Sawan and Uthaithani had behavioral adaptive capacity by learning from elderly people, their own experiences and the effective communities as appeared by decreasing the use of machines, chemical substances, and chemical medicines. Moreover, they had income from doing additional occupations such as growing beans, sesames, corns, and sugar canes. There was also transmutation of the produce such as non-toxin rice to distribute both inside and outside the communities which led to increasing their incomes all over the year. By having good leadership and strong groups of farmers gathering together, they could make moderate economization with fewer debts and with almost no trouble on the shift of the prices of agricultural produces since the farmers were not in a hurry to sell their rice, just waiting till the prices came to the peak, then the time to sell it out. In addition, they could live with happiness by doing many activities within their groups in the communities, creating close relationship among the leaders and the members. Some decreased or stopped using chemical substances which made their health get better both physically and mentally. They could solve the problems of their debts by producing their produce without any risk and carelessness; hence, decrease any disaster to the environment as well.